

Austatud lugeja!

Mitme mu tuttava lemmikraamat on Alexandre Dumas' „Kolm musketäri“. Lasteraamat, nii arvasin minagi. Aga huvist, mis teeb sellest romaanist täiskasvanud meeste lemmiku, võtsin kõik kolm osa ette, osa uuesti, osa esimest korda. Ja ei ole pettunud. Nii palju kui olen sõandanud oma vaimustust tuttavatele juristidele tunnistada, olen kohanud haletsevat pilku – no lasteraamat...

Üks Dumas' läbiv teema on au. Kui esimeses musketäride raamatus näeme eelkõige tagajärge – seda, kuidas väikseimgi tundmus au haavamisest annab hea ajendi järjekordseks mõnusaks duelliks –, siis järgnevad raamatud jõuavad au olemuseni. „Au – see on lugupidamine, mida võlgnetakse teistele, eeskätt aga iseendale“, öelnud Athos. Dumas'l on au inimese mõõt, tema olemus. Au selline käsitlus annab uue sisu ka elu ja surma peale peetavatele mõõgavõitlustele. Mille eest sa siis veel võitled, kui mitte oma olemuse eest. Ja ka võidelda tuleb vastavalt oma olemusele, seega ausa inimese puhul – ausalt. Tolle aja aadlike hulgas peeti ausaks võitluseks mõõgavõitlust. Olukorras, kus võitlus käib millegi nii tõsise eest, nagu isiku olemus, ei saa ka panused olla muud kui maksimaalsed. See, kes kaotas, võis niisiis surra. Kui selleks oli solvaja, siis selle kaudu ta lunastas oma teo; kui solvatu, siis võitluses osalemisega taastas ta oma au. Pealegi, au kaotanuna polnud nagunii mõtet elada. Primitiivne?

Priit Kama ütleb siinses Juridica numbris, et tänapäeva ühiskond on keerukas. See väide kõlab nüüdsel ajal väga sageli, kohati justkui õigustus sellele, kui meil puudub orientiir ja veel enam – justkui ei saakski seda olla. Kuidas me siis selles keerukas ühiskonnas au haavamisele läheneme? Nagu kirjutab Julia Laffranque, siis Euroopa Nõukogu Parlamentaarne Assamblee soovib laimamise dekriminaliseerida. Ehk siis: tänapäeva ühiskonna kõige karimimat võimalikku reaktsiooni kellegi teole – karistusõigust – näikse laimu korral peetavat liialduseks. Eestis ei kaitse karistusõigus au juba ammu. Öeldakse, et polevat riigi asi. Isegi nõus, au haavamine on eelkõige kahe inimese omavaheline asi. Aga küsimus au haavamise korral kohaldatavatest meetmetest jääb, sest see on vägagi riigi asi. Tänapäeva riik ei luba meil au haavajat mõõgaga läbi torgata, ükskõik kui ausas võitluses see siis ka ei toimuks – sellest teeb riik vägagi oma asja. Sisuliselt on ta jätnud meile kaks võimalust: au haavamise kohtupoolne tuvastamine ja rahaline hüvitis. Viimane on enamasti sümboolne.

Teine tänapäevane teema on juriidiliste isikute au. Julia Laffranque viitab, et äriühingu au ei saa samastada füüsilise isiku auga. Jällegi nõus, samastada ei saa. Aga kui me tahame jätta endale võimaluse nõuda äriühingutelt eetilist käitumist – ja me tahame seda –, kas ei peaks me sel juhul tagama ka äriühingute kaitse eetilist laadi rünnakute vastu? Öeldes A, ei saa me jätta B-d ütlemata. Ja ma räägin siin tegelikust kaitsest, mitte sellisest, et „kui tõendatakse ära tekkinud varaline kahju, siis hästi – mõistame selle välja“.

Kas ma ihkan verd? Ei. Aga kas ei ole siiski nii, et kui tänapäeva riik au haavamise korral vaid selliseid meetmeid võimaldab, siis näitab ta sellega, kui kõrgelt väärtustatakse au meie ühiskonnas? Kas au madalast väärtustamisest ei saa aga alguse mitmed meie tänase ühiskonna põhiprobleemid? Äkki ongi meie ühiskond just nimelt selle tõttu ka keerukas? Selle asemel et mõelda, mis on õige, mõtleme sellele, mis on millegi jaoks kasulik, kombineerime, lobeerime, püüdes selle kõige juures jääda seaduse piiridesse. Keeruline, jah, lausa hirmus keeruline.

Nüüd ma saan aru, miks armastatakse Dumas'd. Ta õpetab, kuidas sirge seljaga läbi elu minna. Paljud meist seda suudavad, on iseküsimus. Aga püüdma peaksime me kõik. Sest nii on muuhulgas ka lihtsam.



Katrin Prükk